

цілісне та глибоке формування фахових компетентностей. Проведення спільних пленерів зі студентами інших ВНЗ, зокрема з-за кордону, стимулює обмін досвідом, формує глобальне бачення архітектури, відкриває нові професійні горизонти. Пленери можуть стати основою для проєктів, що досліджують адаптацію старих об'єктів до нових функцій; екологічно вразливі території; інклюзивний міський простір. Розширення державних і грантових програм підтримки мистецької та архітектурної освіти могло б зробити пленери регулярною та фінансово доступною формою навчання.

Література

1. Валерія Шиллер. Седнівські пленери. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://korydor.in.ua/ua/glossary/sednev-plenery.html>
2. Острогляд О. Особливості пленерної практики студентів архітекторів / О.В. Острогляд, О. Слободяник, Т. Чеснокова // Збірник наукових праць за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, молодих учених та науково-педагогічних працівників «Архітектурний рисунок у контексті професійної освіти» / за ред. В.В. Ніколаєнка. – Полтава : ПолтНТУ, 2018. – С. 176–181.

УДК 75-042.3:[378.015.31:159.954

Малежик Юлія, кандидатка педагогічних наук, доцентка;

Червячук Андрій, студент 3 курсу

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

РОЛЬ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

У статті розглядається важлива роль критичного мислення через аналіз мистецтва та креативності студентів, методики його розвитку через мистецтво, джерело, їх розвиток креативності, та сама, практичні приклади мистецтва.

Ключові слова: мистецтво, студент, критичне мислення, креативність, практика, методика, аналіз, розвиток, мислення.

Постановка проблеми. Образотворче мистецтво, не лише засіб естетичного виховання, а й потужний інструмент для розвитку здатності аналізувати, інтерпретувати, ставити запитання та створювати нове. На практичних заняттях та в рамках творчих проєктів студенти вчать бачити глибше, ніж поверхня зображення, вони вивчають контекст, символіку, культурні коди. Також варто зазначити, що сучасна педагогіка визнає мистецтво, як міждисциплінарний засіб – через нього можна викладати історію, філософію, соціологію, а також розвивати навички роботи в команді, самоаналізу, комунікації.

Вклад основного матеріалу. Образотворче мистецтво відіграє важливу роль у формуванні гармонійно розвиненої особистості. Це не лише засіб естетичного виховання, а й ефективний інструмент розвитку інтелектуальних, емоційних, комунікативних та креативних здібностей студента. Мистецтво навчає «бачити світ», розуміти його багатогранність, а також формує здатність до рефлексії, співпереживання та емоційного реагування [1].

Критичне мислення є однією з ключових навичок XXI століття. Уміння ставити запитання, аналізувати, порівнювати, робити висновки та аргументувати свої позиції, це те, що формує самостійну, свідому особистість, здатну приймати обґрунтовані рішення. Образотворче мистецтво є природним середовищем для розвитку саме таких навичок, оскільки воно завжди викликає інтерпретації, рефлексії та обговорення.

Критичне мислення – це здатність аналізувати, ставити під сумнів, виявляти причинно-наслідкові зв'язки. Аналіз художніх творів якраз і потребує таких дій. Студенти, розглядаючи твір, ставлять запитання:

- Що зображено і чому саме так?
- Які емоції викликає картина?
- Який культурний або історичний контекст?
- Як художник використовує колір, форму, лінію для передачі ідеї?

Такі завдання тренують уважність, логіку, здатність до інтерпретації та висунення гіпотез – тобто усі елементи критичного мислення. Наприклад, при вивченні творів українського мистецтва студенти не лише знайомляться з

візуальним рядом, але й аналізують історичний наратив, суспільні процеси, символіку.

Аналізуючи твори мистецтва, студенти не просто дивляться на зображення, вони шукають смисли; виявляють символіку; ставлять запитання: «Чому саме так?», «Що хотів сказати автор?», «Який це стиль, і що він означає?»; порівнюють художні стилі, напрямки, техніки; співвідносять побачене з історичним, соціальним чи особистим контекстом.

Цей процес спонукає мислити глибоко, послідовно і логічно. Наприклад, аналізуючи картину Миколи Пимоненка «Жнива», студент може міркувати не лише про композицію чи колористику, а й про соціальний контекст зображеного – роль жінки, селянське життя, сезонні ритми праці [2].

Існують різні методики розвитку критичного мислення через мистецтво. Студентам пропонують твір без жодної інформації, вони самостійно ставлять запитання: Що я бачу? Що мене наштовхнуло на цю думку? Що ще можна помітити? Цей метод розвиває спостережливість, логічне обґрунтування та повагу до різних точок зору.

Розвиток критичного мислення за допомогою образотворчого мистецтва ґрунтується на активації пізнавальної активності, формуванні власної думки, здатності ставити запитання та приймати неоднозначність. У педагогічній практиці існує низка методик, які ефективно впроваджуються як у мистецьких дисциплінах, так і в інтегрованому навчанні.

Метод візуального запиту. Один з найпопулярніших у світі методів формування критичного мислення на основі мистецтва. Його суть полягає у відкритому спостереженні за твором без попереднього ознайомлення з автором чи контекстом.

Аналіз і порівняння творів. Студентам пропонується порівняти два або більше мистецькі твори з різних епох, художніх стилів або авторських підходів. Завдання – виявити спільне й відмінне, припустити, чому художники зробили саме такі композиційні чи стилістичні вибори.

Цей метод розвиває аналітичне мислення, вміння бачити альтернативи, формувати логічні ланцюжки.

Кейс-метод (аналіз ситуації через мистецтво). Навчальна ситуація подається через твір мистецтва. Таке завдання спонукає студентів виходити за межі візуального образу й пов'язувати мистецтво з історичними подіями, моральними дилемами, міжособистісними стосунками.

Філософський діалог через мистецтво. Мистецтво часто порушує фундаментальні питання — про добро і зло, свободу, ідентичність, смерть і життя.

Ментальні карти за темами творів. Студенти створюють графічну карту, яка відображає основні ідеї, символи, кольори, емоції або культурний контекст твору. Це візуалізує складні зв'язки та дозволяє структурувати думки, що є основою критичного аналізу.

Креативна інтерпретація та дебати. Після аналізу твору мистецтва студенти діляться на групи: одні захищають ідею, інші — критикують її.[3]

Мистецтво також виступає, як джерело і розвиток креативності, що полягає у здатності створювати нове, мислити поза шаблонами. Робота з образотворчим мистецтвом безпосередньо активізує уяву, стимулює творче мислення.

Креативність – одна з найцінніших компетентностей у сучасному світі. Вона охоплює здатність мислити нестандартно, шукати нові рішення, поєднувати, здавалося б, непоєднане, створювати нові смисли. Образотворче мистецтво природним чином стимулює ці процеси, адже воно поєднує інтуїцію, уяву, емоційний досвід і раціональну оцінку.

На відміну від точних наук, у мистецтві не існує однозначної відповіді. Це вчить студентів приймати множинність поглядів і підходів, ризикувати у власному виборі. Створюючи власні роботи або інтерпретуючи твори інших, студенти вчаться довіряти власному голосу, розвивати впевненість у собі, бути сміливими у поданні ідей. Мистецтво сприяє розвитку вміння бачити проблему з різних кутів зору, експериментувати з формою, стилем, змістом. Робота над творчим проектом часто вимагає залучення знань з історії, літератури, соціології, психології. Це формує міждисциплінарне мислення – основу сучасного креативного підходу [4].

У сучасній українській освіті вже існує чимало прикладів інтеграції мистецтва для розвитку критичного мислення:

– метод «візуального запиту»: студенти розглядають твори мистецтва та відповідають на запитання «Що ви бачите?», «Що вас змусило так подумати?». Відбувається колективний аналіз та обговорення.

– проектне навчання: створення студентами авторських творів, колажів, виставок на соціально важливі теми (екологія, війна, права людини).

– інтерпретаційне письмо: після аналізу твору студенти пишуть есе, історії або рефлексії, поєднуючи мистецтво з літературною творчістю [5].

Висновок та перспективи подальшого дослідження. Образотворче мистецтво не є другорядним елементом освіти – це фундаментальний компонент цілісного розвитку особистості. Саме через візуальне мистецтво студент здобуває здатність мислити критично, діяти творчо, комунікувати свої ідеї, відчувати цінність культури.

Для педагогів надзвичайно важливо усвідомлювати потенціал мистецтва і впроваджувати його не лише як частину художньої освіти, а як міждисциплінарний метод навчання, що формує сучасну, мислячу, вільну особистість.

Література

1. Арт-терапія в роботі психолога: інноваційні підходи : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Кропивницький, 20–27 квітня 2021 року / уклад. Молчанова О.М.; за заг. ред. Жосана О.Е. – Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. – 150 с.
2. Білоус, О. В. Розвиток критичного мислення здобувачів освіти на заняттях у мистецькому просторі. // Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки. – № 18(47). 2021. – С. 30–36.
3. Максименко С., Деркач Л., Кіричевська Е., Касинець М. Психологія когнітивних процесів: науковий посібник / Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г.С. Костюка. Київ: «Видавництво Людмила» 2022. 420 с.
4. Савченко, О. Я. Образотворче мистецтво як важливий компонент естетичного виховання в системі загальної середньої освіти. // Педагогічна освіта: теорія і практика. – №26. 2017. – С. 113–117.
5. Терно С. О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії / С. О. Терно : [посібник для вчителя]. — Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. – 70 с.